

13. 4. 2012

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Postoupení práva výkonu majetkových práv k počítačovému programu - částečně opomíjený institut v některých smluvních vztazích v oblasti IT

Problematika autorských práv k dílu a dostatečná úprava rozsahu oprávnění, jak s takovým dílem nakládat, je velmi důležitým aspektem celé řady smluvních vztahů. Nejinak je tomu i v oblasti IT, pokud jde o nakládání s počítačovými programy splňujícími znaky autorského díla. Podcenění této otázky může znamenat pro obě smluvní strany nemalé komplikace a zejména pro objednatele, který investuje nemalé finanční prostředky do poptávaného řešení, může vést k celé řadě problémů. Ty mohou v krajním případě skončit až zastavením celého projektu nebo v lepším případě vynaložením dalších prostředků nad rámec těch, které byly původně plánovány.

Cílem tohoto článku není popis takovýchto případů, ale stručné přiblížení institutu, který by si v některých specifických případech zasloužil u objednatele většího využití či minimálně zvážení jako jedno z možných variantních řešení. Tímto institutem je postoupení práva výkonu majetkových práv k počítačovému programu dle § 58 odst. 1 zák. č. [121/2000 Sb.](#), o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „*autorský zákon*“).

Tento článek je koncipován spíše z pohledu objednatele, tedy toho, kdo autorské dílo poptává, ať už dílo, které ještě neexistuje (typicky dílo na „míru“ na základě smlouvy o dílo) nebo které již existuje (SW produkt). Sluší se však v úvodu rovněž dodat, že i druhá smluvní strana (zhotovitel, není-li současně autorem takového díla), musí v této souvislosti řešit celou řadu ožehavých otázek, a to zejména ve vztahu ke svým zaměstnancům, tj. autorům takového díla; o tom však v jiném článku.

Počítačový program jako zaměstnanecké dílo

Nejprve je vhodné ve stručnosti přiblížit samotný institut zaměstnaneckého díla. Zákonnou úpravu zaměstnaneckého díla obsahuje § 58 autorského zákona, jehož odst. 1 upravuje základní vymezení takového autorského díla[1]. Na základě toho lze shrnout základní pojmové znaky zaměstnaneckého díla následovně[2]:

- **existence díla (v tomto případě počítačový program jako dílo literární),**
- **pracovněprávní (či obdobný) vztah mezi autorem a zaměstnavatelem (či obdobnou osobou),**
- **vytvoření díla autorem za účelem splnění povinností vyplývajících z tohoto právního vztahu.**

Obsahem autorského práva k zaměstnaneckému dílu je pak především oprávnění zaměstnavatele k výkonu výlučných autorských práv majetkových (viz citovaný § 58 odst. 1), tj. zejména právo takové dílo užít[3]. Dále pak v určitém rozsahu[4] dochází rovněž ve prospěch zaměstnavatele k zásahu do výlučných osobnostních autorských práv. Zde je nejdůležitějším zejména zásah do výlučného osobnostního autorského práva na nedotknutelnost (integritu) díla[5].

K vymezení rozsahu oprávnění zaměstnavatele k zaměstnaneckému dílu je potřeba ještě doplnit, že se jedná o zákonnou úpravu dispozitivní, tedy smluvní strany se mohou v rámci smluvní volnosti od této zákonné úpravy odchýlit.

U počítačových programů je rozsah právní úpravy týkající se zaměstnaneckých děl rozšířen rovněž i na díla na objednávku[6]. Tedy objednateli je přiznáváno silnější postavení a je na něj pohlíženo jako na zaměstnavatele. Nicméně je důležité upozornit na to, že v případě autorských děl vytvořených na objednávku je nutné důsledně rozlišovat mezi pojmy zhotovitel díla a autor takového díla. Pokud je totiž smlouva (zejména smlouva o dílo) uzavírána s jinou osobou než se samotným autorem (zejména s jeho zaměstnavatelem), je vykonavatelem majetkových práv k takovému dílu právě tento zhotovitel (zaměstnavatel autora) a nikoliv objednatel, který s autorem díla žádný smluvní vztah nemá (pracovněprávní či ze smlouvy o dílo). Objednatel pak musí oprávnění k takovému autorskému dílu nabýt, a to udělením oprávnění k výkonu práva takové dílo užít (licence[7]), případně postoupením oprávnění vykonávat majetková práva k počítačovému programu ze zhotovitele (zaměstnavatele autora) na objednatele (viz níže).

V závěru této části je vhodné zmínit i samotný smysl úpravy zaměstnaneckého díla v autorském zákoně. Tím je především ochrana majetkových zájmů zaměstnavatele (investora), v tomto případě ochrana jak počáteční investice, tak jejího případného zhodnocení, a to prostřednictvím posílení jeho právního postavení vůči samotným autorům takového díla. Autor sice svých práv nepozbývá, je však zbaven svého práva je vykonávat. Někdy se hovoří o tzv. *kvazilicenčním omezení* výlučných majetkových autorských práv, které jsou stanoveny primárně v soukromém zájmu individuálně určených osob[8]. Fakticky tedy autorovi zůstává pouze „holé autorství“, kdy práva k majetkovému zhodnocení svědčí právě zaměstnavateli, není-li sjednáno jinak.

Postoupení práva k výkonu majetkových práv k zaměstnaneckému dílu

Dispozice s právem výkonu majetkových práv je upravena v § 58 odst. 1 autorského zákona, dle kterého **zaměstnavatel může toto právo (právo výkonu majetkových práv) postoupit třetí osobě pouze se svolením autora, ledaže se tak děje při prodeji podniku nebo jeho části**. Lze zcela jistě poukázat na to, že úprava tohoto institutu by si zasloužila rozsáhlejší právní úpravu, než takto stručnou, která otevírá řadu otázek např. týkající se podmínek onoho souhlasu autora. Ale zůstaňme pro účely tohoto článku u toho, že tuto dispozici zákonná úprava umožňuje, resp. že toto oprávnění je ze své povahy převoditelné.

Tedy pro určité konkrétní případy (zhotovitel jako vykonavatel majetkových práv k zaměstnaneckému dílu) platná právní úprava umožňuje objednateli, aby v rámci smluvního vztahu požadoval a také přímo získal výhodnější oprávnění k autorskému dílu, než je oprávnění k výkonu práva dílo užít (licence) na základě příslušného licenčního ujednání v samotné smlouvě. Tímto výhodnějším oprávněním je právě nabytí práva výkonu majetkových práv k takovému

zaměstnaneckému dílu, a to jeho postoupením ze strany zhotovitele na objednatele v souladu a za podmínek uvedených v § 58 odst. 1 autorského zákona. Touto dispozicí velmi zjednodušeně řečeno objednatel přestává být „závislý“ na zhotoviteli, který se tímto postoupením svých oprávnění k takovému zaměstnaneckému dílu zbavuje. Při využití tohoto institutu pak rovněž v některých případech odpadá potřeba velmi důkladné a všeobjímající formulace příslušného licenčního ujednání, aby v rámci udělené licence objednatel získal co možná nejširší licenční oprávnění k takovému dílu.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, v praxi se lze setkat i s případy, kdy objednatel částečně podcení úpravu autorských práv k dílu, které poptává, a ta je ve smlouvě upravena v lepších případech ne zcela dostatečně, v horších je příslušná úprava zcela ponechána na obchodní praxi zhotovitele. Na částečnou obranu objednatele je možné uvést, že tato problematika není jednoduchá a vyžaduje specializaci v oblasti IT, což se nevztahuje pouze na otázky právní, ale rovněž i otázky technické (vycházející zejména z technické specifikace poptávaného řešení a od něj se odvíjejících dalších aspektů). V této souvislosti lze zmínit i případy, kdy na jedné straně stál podnikatel v oblasti IT, pro nějž jsou takovéto zakázky časté, a na straně druhé byl objednatel, který takové dílo poptával jako zadavatel z veřejných rozpočtů a který byl, alespoň z tohoto pohledu, v poněkud slabším postavení. Výsledkem pak v některých krajních případech mohlo být i to, že např. v otázce autorských práv k takovému dílu se objednatel dostal do ne zcela nezávislého vztahu na tomto zhotoviteli.

Je však nutno z vlastní praxe doplnit, že i v tomto ohledu se situace změnila a nadále mění. Zadavatelé již v takto velkých projektech v oblasti IT namísto ne vždy zcela komplexních obchodních podmínek pro uchazeče, kteří pak v rámci jim umožněné smluvní volnosti doplňují smluvní podmínky dle své obchodní praxe, volí komplexní závazné návrhy smluvních dokumentů připravované v součinnosti se specialisty v oblasti IT. Snahou zadavatelů je pak zejména to, aby za vysoutěženou cenu získali plně fungující řešení včetně veškerých potřebných oprávnění odpovídajícího rozsahu takové investice. A spokojený zákazník je rovněž i dobrou referenční vizitkou pro zhotovitele, kteří se do takto jistě náročných projektů pouští.

Závěr

Nelze skončit jinak než, že primárním zájmem obou smluvních stran, tak jako v každém vztahu, musí být především dostatečně určitá a celistvá formulace pravidel chování již od samého počátku (zde smluvních podmínek), aby se předešlo následným odlišným výkladům některých ustanovení, případně odlišným názorům pro případ, že na konkrétní situaci smlouva se způsobem jejího řešení nepamatuje. Toto se zcela jistě týká i dostatečné formulace oprávnění vztahujících se k autorskému dílu, které objednatel v rámci smluvního vztahu poptává, kdy pro některé případy je vhodné se zamyslet vedle formulace odpovídajících licenčních ujednání i nad možným využitím zde popsaného institutu, kterým je postoupení práva výkonu majetkových práv k zaměstnaneckému dílu ve smyslu § 58 odst. 1 autorského zákona.

Mgr. Ondřej Kmoch

Karoliny Světlé 25
110 00 Praha 1

Tel.: + 420 222 866 555
Fax: + 420 222 866 546
e-mail: info@mt-legal.com

Jakubská 121/1
602 00 Brno 2

Tel.: + 420 542 210 351
Fax: + 420 542 212 518
e-mail: info@mt-legal.com

Bukovanského 1345/30
710 00 Ostrava - Slezská Ostrava

Tel.: + 420 596 629 503
Fax: + 420 596 629 508
e-mail: info@mt-legal.com

[1] § 58 odst. 1 autorského zákona: „Není-li sjednáno jinak, zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem (zaměstnanecké dílo). Zaměstnavatel může právo výkonu podle tohoto odstavce postoupit třetí osobě pouze se svolením autora, ledaže se tak děje při prodeji podniku nebo jeho části“.

[2] Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 559

[3] srov. § 12 a násl. autorského zákona

[4] § 58 odst. 4 autorského zákona: „Autorova osobnostní práva k zaměstnaneckému dílu zůstávají nedotčena. Vykonává-li zaměstnavatel majetková práva k zaměstnaneckému dílu, má se za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, ledaže je sjednáno jinak“.

[5] srov. § 11 odst. 3 autorského zákona

[6] § 58 odst. 7 autorského zákona: „počítačové programy a databáze, jakož i díla kartografická, která nejsou kolektivními díly, se považují za zaměstnanecká i tehdy, byla-li autorem vytvořena na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele. Ustanovení § 61 autorského zákona se na tato díla nevztahuje“

[7] Srov. § 46 a násl. autorského zákona

[8] Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 556

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)